

2. L'ENQUESTA A LA JOVENTUT DE CATALUNYA 2017

2.1. Antecedents

Les enquestes a la joventut neixen, a Catalunya, a finals del franquisme i durant la Transició, en una època marcada pels moviments estudiantils arreu d'Europa i en un moment en què les noves generacions són vistes com l'avantguarda d'una necessària transformació social. Aquestes investigacions es fan amb la voluntat de conèixer la situació i les necessitats d'un col·lectiu que, en les dècades anteriors, havia estat negligit tant per les ciències socials com per les polítiques públiques: les enquestes havien de servir per generar coneixement per dissenyar i implementar polítiques adreçades a les persones joves, i en alguns casos actuaren de fonamentació d'unes incipients polítiques de joventut.

La primera enquesta específica per analitzar la joventut catalana la va encarregar la Generalitat de Catalunya a l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona el 1973; de l'estudi resultant només es conserva un informe preliminar. Aquesta enquesta només es va adreçar als nois: es considerava que nois i noies eren massa "culturalment heterogenis" i que la majoria de noies eren laboralment inactives i que, per tant, caldria dissenyar dos qüestionaris diferents i doblar la mostra, però com que no hi havia prou pressupost per fer-ho "les necessitats d'economia i de simplificació de la mostra recomanaven expressament de reduir la mostra a la població masculina" (Pinilla, 1974: 2). Més endavant, el Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC) impulsà l'estudi *La joventut avui a Catalunya* (Bordes, 1981), en què es va fer una enquesta al conjunt de la població jove. No es conserva informació, però, sobre el disseny mostral i altres aspectes tècnics de l'enquesta.

L'estudi del CNJC estimulà la Generalitat de Catalunya per tal que el 1985 realitzés la primera enquesta institucional adreçada al col·lectiu jove. L'Enquesta a la joventut de Catalunya (EJC) de 2017 és la setena edició d'aquesta enquesta, després de les de 1985, 1990, 1998, 2002, 2007 i 2012.

A partir de l'any 2002 l'EJC incorpora dos aspectes importants que s'han mantingut fins a l'actualitat. D'una banda, les EJC esdevenen una estadística oficial de la Generalitat de Catalunya, realitzades amb la cooperació i supervisió de l'Institut d'Estadística de Catalu-

nya. D'acord amb això, l'EJC17 està recollida al Programa Anual d'Actuació Estadística de 2017. En aquest marc, l'execució i la difusió de l'EJC17 és responsabilitat del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, a través de l'Observatori Català de la Joventut (OCJ) de l'Agència Catalana de la Joventut (ACJ). Per tal de regular aquesta col·laboració, se signà un conveni entre ambdós organismes segons el qual l'ACJ es responsabilitza de la realització del treball de camp, de la depuració i codificació de la matriu i de la tabulació bàsica de la matriu de dades, i l'Idescat es responsabilitza del disseny de la mostra i del calibratge de la matriu.

D'altra banda, tot i que els qüestionaris segueixen incloent preguntes sobre els diferents àmbits de la vida de les persones joves, des del 2002 l'EJC passa a centrar-se en les transicions educatives, laborals i familiars de les persones joves (Casal, 2000); relacionat amb això, per tal de copsar millor aquests processos dinàmics, l'EJC incorpora tres bateries de preguntes retrospectives sobre aquests aspectes de la vida de les persones joves, de manera que es pot reconstruir, a grans trets, la trajectòria educativa, laboral i familiar seguida per cada individu enquestat. Això permet analitzar no només la situació de les persones joves sinó també els processos a través dels quals hi han arribat.

Posteriorment, des de l'edició de 2012, l'EJC ha fet un esforç important per tenir una submostra representativa de la població de nacionalitat estrangera, un col·lectiu amb molta presència entre la població jove i habitualment poc representat a les mostres de les enquestes, per la dificultat que suposa contactar amb persones que es troben en situacions no estables.

L'EJC17 introdueix tres novetats destacades, dues referents als continguts i una a la metodologia. Pel que fa als continguts, s'introdueixen dues bateries de preguntes noves: una fa referència a les agressions o discriminacions que pugui haver patit la persona jove: tipus d'agressió, freqüència, motiu autopercebut i persona amb qui es va tenir l'incident. Tot i que es tracta només de tres preguntes, disposar d'aquestes dades, juntament amb les de la resta de l'enquesta, pot oferir resultats interessants sobre la situació de la joventut respecte a una temàtica poc abordada en les estadístiques oficials. L'altra bateria de preguntes noves fa referència al desig de les persones joves que viuen en municipis urbans de tornar o anar a viure a un municipi rural, i als motius per desitjar fer-ho o no. La despoblació dels territoris rurals i la manca d'oportunitats de les persones joves en aquests indrets és una temàtica clau en l'estructuració territorial de Catalunya, i disposar d'aquestes dades servirà per conèixer millor què està succeint i com intervenir-hi.

Finalment, i tal com es comentarà més endavant, l'edició de 2017 s'ha realitzat a través d'una enquesta multicanal: la persona entrevistada ha pogut decidir si responia l'enquesta presencialment, per telèfon o per internet. L'objectiu d'oferir aquesta possibilitat era facilitar la resposta del qüestionari a les persones seleccionades i augmentar així la qualitat de la mostra final, reduint el nombre de persones substituïdes.

2.2. Ús de l'EJC

L'EJC proporciona informació exhaustiva sobre una mostra àmpliament representativa de la població jove de Catalunya. Per aquest motiu l'OCJ s'encarrega d'impulsar l'elaboració dels productes i accions següents a partir de la matriu de dades de l'EJC:

- **Tabulació de les dades.** Explotació de les principals dades de l'EJC17 creuades per les següents variables independents: sexe, grup d'edat i àmbit del pla territorial. És una explotació estadística sense cap interpretació de les dades. L'OCJ és l'encarregat de definir i executar el Pla de tabulació. El document es pot trobar a la pàgina web de l'OCJ (www.gencat.cat/joventut/observatori).
- **Actualització del Sljove.** El *Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya* (Sljove) és una estadística oficial de la Generalitat de Catalunya gestionada per l'OCJ. A partir de 103 indicadors clau provinents de diverses fonts, permet fer el monitoratge de l'evolució de la situació de la realitat juvenil. Una de les principals fonts per actualitzar el Sljove és l'EJC. El Sljove es pot consultar a: www.gencat.cat/joventut/sjove.
- **Informe general.** L'informe general consisteix en una anàlisi exhaustiva feta per especialistes en les temàtiques tractades en cada capítol. Aquesta publicació és el principal producte resultant de l'EJC. L'informe forma part de la col·lecció «Estudis» de la DGJ; igualment, també s'edita un resum dels principals resultats de l'informe dins la col·lecció «Aportacions» de la DGJ. Ambdues publicacions estan editades en paper i en format electrònic (disponible a la pàgina web de l'OCJ).
- **Informes territorials.** Informes sobre la realitat juvenil dels àmbits del pla territorial de Catalunya (Metropolità, Penedès, Comarques Gironines, Alt Pirineu i Aran, Ponent, Comarques Centrals, Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre). Per raons pressupostàries, els àmbits de Ponent i de l'Alt Pirineu i Aran han hagut de ser agrupats en la mostra i per tant es farà un únic informe sobre ambdós territoris.
- **Elaboració d'informes específics.** Explotacions complementàries realitzades per l'OCJ sobre qüestions que no han pogut ser tractades en l'informe general.
- **Cessió de la matriu.** El fitxer de microdades de l'EJC17 es posa a disposició de les administracions públiques i de la comunitat investigadora per a l'elaboració d'informes i anàlisis sobre la realitat juvenil de la joventut catalana. Des de la pàgina web de l'OCJ pot obtenir-se més informació sobre les condicions de la cessió.

2.3. Característiques de l'EJC17

2.3.1. Fitxa tècnica

A continuació es presenten les principals característiques tècniques de l'EJC17. En les seccions posteriors se'n proporciona informació més detallada.

- Àmbit geogràfic: Catalunya
- Univers: població de 15 a 34 anys resident a Catalunya
- Mostra: 3.423 individus
- Tipus de mostreig: mostreig en dues etapes per conglomerats amb estratificació prèvia. Unitats de primera etapa: els municipis; unitats de segona etapa: joves a entrevistar.
- Tipus de mostra: nominal (mostreig aleatori simple)
- Tipus d'entrevista: segons elecció de la persona entrevistada: presencial a la llar de l'individu, telefònica o per internet.
- Treball de camp: del 2 de febrer al 30 de juny de 2017.
- Error mostral: $\pm 1,67\%$. Tots els errors han estat calculats amb un nivell de confiança del 95% i una $p=q=0,5$.

2.3.2. Població objecte d'estudi

La població objecte de l'enquesta són les persones joves de 15 a 34 anys residents a Catalunya. Abans del 2007 l'EJC s'adreçava a les persones joves fins als 29 anys, la qual cosa impedia que es poguessin estudiar en detall alguns dels processos que configuren l'etapa juvenil: l'allargament de la joventut implica un endarreriment important en l'edat de compleció de determinades transicions i l'EJC s'ha hagut d'adaptar a aquesta situació. L'any 2007 es va ampliar la població objecte d'estudi fins als 34 anys. Certament, els límits de la joventut s'estan difuminant i algunes de les seves característiques esdevenen estructurals al llarg de la vida de part dels individus; en aquest sentit, ja fa temps que s'ha posat de manifest la necessitat de reflexionar sobre el concepte mateix de *joventut*, la seva utilitat analítica i l'expansió de les franges d'edat estudiades en els estudis sobre el col·lectiu. No obstant això, la decisió d'allargar l'EJC fins als 34 anys va generar uns resultats satisfactoris, en el sentit que s'han pogut analitzar trajectòries fins a etapes més avançades. Creiem encertat mantenir aquesta decisió fins que no es disposi d'instruments alternatius (com una enquesta panel al conjunt de la població).

2.3.3. Tipus de preguntes

Les preguntes de l'EJC17 segueixen la mateixa estructura des del 2002, quan l'EJC va esdevenir entrevista oficial. La majoria de preguntes són objectives i sobre la situació present, però també hi trobem preguntes subjectives (es demana una valoració o projecció a

la persona entrevistada) i sobre el passat (principalment les bateries de preguntes sobre la trajectòria educativa, laboral i familiar de la persona).

Les preguntes subjectives es poden classificar en dos blocs: un se centra en la valoració dels serveis i dels programes rebuts, i l'altre, en les opinions i actituds sobre temes polítics, educatius o socials, com poden ser preguntes relacionades amb l'educació rebuda, les característiques de l'ocupació, els motius per prendre determinades decisions en relació amb l'habitatge o la paternitat i la maternitat.

Les preguntes retrospectives són una manera senzilla i directa d'obtenir informació de tipus panel. Les principals limitacions d'aquesta opció són tres: en primer lloc, únicament aquests tres blocs de preguntes permeten resseguir l'evolució de l'individu (a diferència d'una enquesta tipus panel, en què totes o bona part de les preguntes es repeteixen cada any). En segon lloc, la informació recollida de manera retrospectiva és menys fiable, ja que la persona entrevistada ha de remuntar-se al passat (sovint llunyà) per tal de respondre (Giele i Elder, 1998). Finalment, algunes persones entrevistades, de manera inconscient, poden "reconstruir el passat a partir del present": per exemple, si es pregunta a algú que va començar la universitat (però la va abandonar a primer curs perquè no se'n sortia o no s'hi trobava còmode/a) sobre les seves expectatives educatives als 16 anys, és possible que acabi dient que mai no va donar gaire importància als estudis.

Per evitar, en la mesura del possible, els dos darrers inconvenients, cal que les preguntes siguin sobre aspectes senzills de recordar, d'una banda, i objectius, de l'altra. Això és el que les EJC intenten fer; de fet, les anàlisis de les dades retrospectives de les EJC des de 2002 mostren la solidesa d'aquesta opció i han generat coneixement útil sobre els processos de transició.

2.3.4. Estructura del qüestionari

A continuació es presenten els principals blocs temàtics del qüestionari:

- Dades sociodemogràfiques de la persona entrevistada i dels seus pares
- Educació
- Activitat laboral
- Mobilitat quotidiana (10 preguntes)
- Emancipació i família
- Habitatge (18 preguntes)
- Oci
- Programes o presentacions públiques rebudes o utilitzades
- Satisfacció amb la vida
- Llengua

- Discriminacions, agressions i amenaces
- Situació econòmica
- Participació social i política
- Salut, risc i benestar
- Ingressos

Es pot consultar la totalitat del qüestionari a la pàgina web de l'OCJ: gencat.cat/joventut/informacio-tecnica-EJC17

2.3.5. Tipus d'enquesta

Com s'ha esmentat anteriorment, l'EJC17 incorpora una novetat que de mica en mica es va introduint a les estadístiques oficials: oferir a la persona entrevistada la possibilitat d'escollir el mètode d'enquestació, que pot ser presencial (Computer Assisted Personal Interview, CAPI), telefònic (Computer Assisted Telephone Interview, CATI) o via web (Computer Assisted Web Interview, CAWI).

La llargada del qüestionari i la complexitat d'algunes preguntes havien fet que en edicions anteriors només es considerés l'entrevista CAPI. No obstant això, amb l'objectiu de reduir costos, donar facilitats a la persona a entrevistar i millorar la qualitat de l'operació estadística, reduint el nombre de refusos o d'enquestes incompletes, es va decidir fer una prova pilot amb el tipus d'enquestació que, per la llargada del qüestionari, plantejava més dubtes: la telefònica. La prova va resultar positiva: entre els comentaris recollits, els enquestats valoraven el fet de no haver de rebre a casa la visita d'una persona desconeguda i van considerar que algunes preguntes sobre qüestions personals (sexualitat, satisfacció amb la vida, etc.) haurien estat més incòmodes de respondre cara a cara.

En aquest sentit, tot i que tradicionalment es desaconsella fer enquestes telefòniques llargues, es va considerar que: a) era la mateixa persona entrevistada qui escollia el mètode i el moment de l'entrevista, i se l'avisaria prèviament de la durada estimada de la trucada; b) l'entrevista es podia interrompre en qualsevol moment i ser continuada més endavant; c) la prova pilot apuntava la possibilitat d'una disminució de les no respostes i de les respostes no sinceres a les preguntes de caire personal (disminuïa l'anomenat efecte "desitjabilitat social", és a dir, la tendència a donar la resposta socialment més acceptable). Per aquests motius es va decidir oferir a la persona seleccionada la possibilitat de respondre l'enquesta telefònicament.

Prendre la decisió d'afegir el mètode d'enquestació en línia va ser més senzill: els punts a favor del mètode CATI també eren vàlids per al mètode CAWI i, a més, el col·lectiu jove està molt familiaritzat amb l'ús d'internet. Tot i això, calia tenir en compte els inconvenients habitualment citats per al mètode CAWI (Díaz, 2012) i intentar reduir-ne els efectes. Els principals problemes són: a) les dificultats de trobar mostres representatives, el fet que determinats grups tenen més accés a internet que d'altres o la menor taxa de resposta de les enquestes d'internet, però aquestes qüestions quedaven solucionades tenint en compte que la mostra era nominal i que es donava a la persona seleccionada la possibilitat d'escollir el mètode d'enquestació;

b) el fet que la pantalla de l'ordinador tendeix a llegir-se més ràpidament que si s'escolten les preguntes d'una altra persona, i que la persona pot estar fent una altra cosa al mateix temps; aquest desavantatge es va intentar mitigar simplificant les preguntes i reduint el text respecte a les edicions anteriors; c) una major proporció de les opcions de resposta “No ho sé” o “No contesto”. Aquesta qüestió haurà de ser analitzada específicament amb posterioritat al present estudi. No obstant això, s'intueix que el fet que en l'enquesta per internet apareguin aquestes opcions de resposta (no es volia permetre que l'entrevistat canviés de pàgina sense clicar una opció de resposta), mentre que en el CAPI i el CATI l'entrevistador no les llegeix, combinat amb l'absència de l'entrevistador, hagi generat un nombre més alt de no respostes en el mètode en línia, i d) l'enquestació resulta més complexa i es produeixen més errors degut al fet que no hi ha enquestador, sinó només enquestat. Aquest és el problema més gran del mètode CAWI, especialment en una enquesta amb parts complexes com l'EJC. Per reduir-ho, es van establir una sèrie de filtres que impossibilitaven les respostes inconsistents, però tot i així en la depuració de la matriu es van detectar altres inconsistències. Per això en els casos en què va ser possible es va contactar de nou la persona per esmenar l'error; tot i així, com es veurà més endavant, hi ha hagut errors que no ha estat possible esmenar i les variables s'han hagut d'eliminar.

El fet que es tracti d'una enquesta multicanal ha obligat a prendre alguna decisió respecte a la formulació d'algunes preguntes, especialment les de resposta no induïda. Per exemple, a l'EJC12 es preguntava pel sentiment nacional de la persona entrevistada i es donaven les següents opcions de resposta “només català”, “més català que espanyol”, “tan català com espanyol”, “més espanyol que català” i “només espanyol”, però si l'enquestat responia “ciutadà del món” o “una altra nacionalitat”, el qüestionari permetia recollir aquestes respostes. En aquest tipus de preguntes, al qüestionari en línia es va optar per afegir la categoria “Altres”, la qual, en clicar-se, oferia les dues opcions de resposta esmentades.

2.3.6. Univers de l'estudi i grandària mostral

L'univers està format per la població de 15 a 34 anys d'edat resident a Catalunya, que representa un total d'1.594.439 persones segons les dades del Padró continu d'habitants amb data 1 de gener de 2017. La unitat de mostreig és la persona d'edat compresa entre els 15 i 34 anys resident a Catalunya. La mostra està formada per 3.423 individus per tal d'obtenir submostres representatives per àmbits del Pla territorial de Catalunya.

2.3.7. Disseny mostral

Variables d'estratificació

Una enquesta representativa de la població de Catalunya ha de tenir en compte l'heterogeneïtat de la distribució dels seus habitants. En aquest sentit, com en les edicions anteriors de l'EJC, el disseny mostral defineix una selecció d'individus utilitzant dues variables d'estratificació: l'àmbit territorial (segons el Pla territorial de Catalunya) i la grandària de població del municipi.

El disseny mostral consisteix en un mostreig en dues etapes per conglomerats amb estratificació prèvia, on les unitats de primera etapa són els municipis o les seccions censals (en funció de si tenen menys o més de 50.000 habitants, respectivament) i les unitats de segona etapa els joves. Seguidament es descriuen les dues variables d'estratificació utilitzades:

- Àmbit territorial. Segons el Pla territorial de Catalunya, aquesta es divideix en els àmbits territorials següents: Alt Pirineu i Aran, Ponent, Metropolità, Penedès, Camp de Tarragona, Comarques Centrals, Comarques Gironines i Terres de l'Ebre. Per qüestions tècniques i pressupostàries, l'Alt Pirineu i Aran i l'àmbit de Ponent han estat agrupats en el disseny mostral.
- Grandària del municipi. Els estrats de la variable "grandària municipal" utilitzats en l'àmbit de l'estadística oficial són els següents: fins a 2.000 habitants; de 2.001 a 10.000 habitants; de 10.001 a 50.000 habitants; més de 50.000 habitants, i la ciutat de Barcelona.

Segons aquestes dues variables, la població de joves residents a Catalunya segons el Padró continu d'habitants es distribueix de la manera següent l'1 de gener de 2015 (any d'afixació de la mostra):

TAULA 2.1. Població jove segons àmbit territorial, per grandària municipal. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2015

Àmbit territorial	Grandària del municipi				Total
	Fins a 2.000 hab.	De 2.001 a 10.000 hab.	De 10.001 a 50.000 hab.	Més de 50.000 hab.	
Metropolità	—	62.348	224.653	781.908	1.068.909
Comarques Gironines	17.450	35.635	90.794	24.276	168.155
Camp de Tarragona	9.181	22.198	31.389	53.475	116.243
Terres de l'Ebre	5.275	16.381	18.216	—	39.872
Ponent i Alt Pirineu i Aran	20.265	31.198	13.987	32.333	97.783
Comarques Centrals	7.810	37.509	23.435	15.688	84.442
Penedès	4.747	22.743	55.780	13.896	97.166
Total	64.728	228.012	458.254	921.576	1.672.570

Font: Padró continu d'habitants. Idescat

Selecció dels municipis o seccions censals i distribució de la mostra

Un cop presa la decisió sobre la distribució de la mostra s'ha fet la selecció de les unitats mostrals. Dins de cada estrat (format pel creuament de les variables "àmbit territorial" i "grandària de municipi") s'han seleccionat, mitjançant un mostreig aleatori sistemàtic, les seccions censals i *els municipis* que integren la mostra. L'enquesta s'ha realitzat a un total de 89 municipis. Per la seva importància poblacional, s'ha volgut garantir la presència de la ciutat de Barcelona en els municipis que conformen la mostra.

TAULA 2.2. Nombre de municipis seleccionats segons àmbit territorial, per grandària municipal. Catalunya, 2015

Àmbit territorial	Grandària del municipi				Total
	Fins a 2.000 hab.	De 2.001 a 10.000 hab.	De 10.001 a 50.000 hab.	Més de 50.000 hab.	
Metropolità	—	3	2	11	16
Comarques Gironines	4	3	2	1	10
Camp de Tarragona	4	3	2	2	11
Terres de l'Ebre	6	6	3	—	15
Ponent i Alt Pirineu i Aran	8	5	2	1	16
Comarques Centrals	4	6	2	1	13
Penedès	2	3	2	1	8
Total	28	29	15	17	89

Font: Idescat

Finalment, la distribució dels efectius mostrals segons l'àmbit territorial i la mida del municipi és la següent:

TAULA 2.3. Població jove a entrevistar segons àmbit territorial, per grandària municipal. Joves de 15 a 34 anys. Catalunya, 2015

Àmbit territorial	Grandària del municipi				Total
	Fins a 2.000 hab.	De 2.001 a 10.000 hab.	De 10.001 a 50.000 hab.	Més de 50.000 hab.	
Metropolità	—	69	228	789 ¹	1.086
Comarques Gironines	41	85	196	56	378
Camp de Tarragona	41	77	115	166	399
Terres de l'Ebre	49	150	183	—	382
Ponent i Alt Pirineu i Aran	76	127	61	126	390
Comarques Centrals	32	183	107	79	401
Penedès	23	94	213	57	387
Total	262	785	1.103	1.273	3.423

Font: Idescat

Marge d'error

El marge d'error per a Catalunya amb un interval de confiança del 95% i variància màxima és del $\pm 1,67\%$, i del $\pm 5\%$ per als àmbits territorials. Tots els errors han estat calculats amb un nivell de confiança del 95,5% (2 sigmes) i una $p=q=0,5$.

Selecció de les persones a entrevistar

Per a la selecció de les unitats de segona etapa o finals (les 3.423 persones a entrevistar) s'ha realitzat un mostreig aleatori simple a partir de dos factors: el sexe i el grup d'edat quinquennal. A diferència de l'edició anterior de l'EJC, la nacionalitat no ha estat un factor que s'hagi introduït com a criteri d'extracció de la mostra, sinó que el mostreig aleatori simple ja ha distribuït de forma natural la mostra entre persones de nacionalitat espanyola i estrangera.

Igualment, s'han seleccionat tres substituïts per a cada un dels individus titulars. Així, s'han creat grups de quatre individus (un titular i tres substituïts) amb les mateixes característiques de sexe, grup d'edat quinquennal i nacionalitat espanyola o estrangera que el titular. La mostra inicial es distribueix d'acord amb el quadre següent:

TAULA 2.4. Distribució de la mostra inicial segons sexe i grup d'edat. Catalunya, 2015.
Percentatge

Variable	Categoria	%
Sexe	Homes	50,6
	Dones	49,4
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	24,0
	De 20 a 24 anys	21,1
	De 25 a 29 anys	25,4
	De 30 a 34 anys	29,5
Total		100

Font: Idescat

La mostra s'ha extret del Registre de població de Catalunya en data 1 de gener de 2015. No obstant això, la data de referència per calcular l'edat ha estat l'1 d'abril de 2015 perquè s'ajusti millor al període de l'operació de camp.

2.3.8. Treball de camp

El treball de camp el va realitzar Aplica Investigació Social SL entre el 2 de febrer i el 30 de juny de 2017.

En primer lloc, es va enviar una carta a les persones seleccionades en què se'ls demanava respondre l'enquesta i ja se'ls proporcionava una adreça electrònica i una contrasenya per respondre-la en línia, si així ho desitjaven. En segon lloc, es va buscar el contacte telefònic per tal de concertar les entrevistes presencials o telefòniques. En aquest sentit, es va comptar amb la base de dades de telèfons del Registre central d'assegurats de la Seguretat Social (RCASS), que va proporcionar a l'Idescat els números de telèfon disponibles de les persones seleccionades a la mostra, i es van buscar per altres vies els números de telèfon que no hi constaven.

Tot i això, el fet de tractar-se d'una mostra de persones joves (col·lectiu amb una alta mobilitat, per raó d'estudis, emancipació, etc.), amb una proporció important de persones de nacionalitat estrangera (col·lectiu que afegeix, a la mobilitat pròpia de la condició juvenil, la mobilitat de la condició d'immigrant) i en un context de crisi econòmica (en què hi ha hagut migració de les persones joves), ha fet que no fos possible contactar amb tots els individus de la mostra. Per això, en un segon moment, es van fer dues visites presencials i sense avís previ, en dies i hores diferents, a la llar de la persona a entrevistar. No obstant això, la no localització de l'individu titular de la mostra, juntament amb el refús d'aquest a respondre l'enquesta, ha estat el principal motiu per substituir-lo.

Amb aquestes estratègies es va aconseguir contactar i entrevistar 1.834 persones titulars (53,6% de la mostra final) o bé algun dels seus substituïts (36,1% de la mostra final). Per poder completar el nombre d'entrevistes es va optar principalment (4,4% de les entrevistes realitzades) per una persona substituïda d'un grup ja tancat, és a dir, un grup en què ja s'havia fet l'entrevista. No obstant això, es van haver de fer canvis en alguna de les variables (sexe, grup d'edat, nacionalitat i grandària del municipi o àmbit territorial) per acabar de tancar la mostra. A la taula es detallen la resta d'estratègies i la freqüència amb què es van emprar. Aquestes variacions han implicat que, respecte a la mostra inicial, hagi baixat la proporció de persones de nacionalitat estrangera entrevistades finalment. Aquesta qüestió i les altres variacions respecte a la mostra original van ser notificades a l'Idescat, que les va tenir en compte en les tasques de calibratge de la matriu.

Durant el treball de camp, per tal de verificar que les enquestes s'havien realitzat correctament, es va fer un control de qualitat mitjançant la reformulació d'un seguit de preguntes clau als entrevistats.

TAULA 2.5. Tipus de canvi en les característiques de la persona finalment entrevistada respecte a les característiques de la persona seleccionada en la mostra

Tipus de canvi	Nombre	%
Sense canvis	3.071	89,7
Canvi de grup mostral (a)	150	4,4
Canvi en una variable	86	2,5
Canvi en dues variables	45	1,3
Canvi en tres variables	19	0,6
Canvi en el tram d'edat i en altres variables (b)	37	1,1
Fora de mostra (c)	15	0,4
Total	3.423	100

Font: Elaboració pròpia

(a) S'entrevista una persona de les mateixes característiques que la persona a qui no es pot entrevistar, però provinent d'un grup mare (persona titular + persones substituïdes) en què ja s'havia realitzat l'entrevista.

(b) Canvi en el grup d'edat per més d'un tram de diferència, més una altra variable.

(c) Enquestes realitzades de més.

2.3.9. Resultats de l'enquestació multicanal

Com s'ha explicat en l'apartat 2.3.3, l'EJC17 s'ha fet a través d'una enquestació multicanal: la persona seleccionada aleatòriament per l'Idescat ha pogut escollir si respondre l'enquesta presencialment (CAPI), telefònicament (CATI) o en línia (CAWI). La durada mitjana de les entrevistes va ser:

CAPI: 62 minuts i 20 segons.

CATI: 62 minuts i 36 segons.

CAWI: 59 minuts i 35 segons.

A continuació presentem el mètode escollit per la persona entrevistada en funció de les variables utilitzades per a la primera etapa del disseny mostral (àmbit territorial i grandària del municipi) i per calibrar la matriu de dades (sexe, grup d'edat, nacionalitat i nivell d'estudis).

TAULA 2.6. Tipus d'enquestació segons variables d'estratificació de la mostra i de calibratge de la matriu. Percentatge

Variable	Categoria	Tipus d'enquestació*			
		CAWI	CATI	CAPI	Total
Àmbit territorial	Metropolità	72,4	23,8	3,8	100
	Comarques Gironines	68,5	27,0	4,5	100
	Camp de Tarragona	68,4	29,3	2,3	100
	Terres de l'Ebre	72,5	26,2	1,3	100
	Alt Pirineu i Aran i Ponent	73,8	24,1	2,1	100
	Comarques Centrals	74,3	22,7	3,0	100
	Penedès	65,9	28,4	5,7	100
Grandària del municipi	Fins a 2.000 hab.	69,1	29,0	1,9	100
	De 2.001 a 10.000 hab.	73,0	25,0	2,0	100
	De 10.001 a 50.000 hab.	70,4	25,5	4,1	100
	Més de 50.000 hab.	70,7	25,9	3,4	100
Sexe	Homes	70,3	26,0	3,7	100
	Dones	72,0	25,0	2,9	100
Grup d'edat	De 15 a 19 anys	74,4	22,6	3,0	100
	De 20 a 24 anys	72,3	24,3	3,4	100
	De 25 a 29 anys	69,8	26,9	3,2	100
	De 30 a 34 anys	68,5	27,7	3,7	100
Nacionalitat	Espanyola	74,1	23,3	2,5	100
	Estrangera	58,9	34,4	6,7	100
Nivell d'estudis màxim finalitzat	Obligatoris o inferiors	64,4	31,6	4,0	100
	Secundaris postobligatoris	73,5	23,0	3,5	100
	Superiors	79,9	18,4	1,7	100
Total		71,2	25,5	3,3	100

* En els casos en què la persona va començar l'enquesta a través d'un mitjà i la va finalitzar en un altre, s'ha escollit el mitjà amb què la va acabar.

Font: Elaboració pròpia

Com pot observar-se, el 71,2% de les persones que van respondre a l'enquesta van fer-ho en línia, el 25,5% telefònicament i el 3,3% presencialment a la llar de la persona entrevistada. En funció de les variables de disseny de la mostra, i prenent l'enquestació en línia com a diferència, destaca el fet que l'àmbit territorial amb més proporció de joves que han respost emprant aquest mètode són les Comarques Centrals (74,3%), i amb menys, el Penedès (65,9%).

La mida del municipi no sembla afectar la forma de resposta de l'enquesta, ja que les diferències són menys grans; els municipis on menys s'ha respost amb el mètode en línia són els més petits (de menys de 2.000 habitants: 69,1% de la mostra), però els que ho han fet més no són els més grans, sinó els segons més petits (entre 2.000 i 10.000 habitants: 73% de la mostra).

Per sexes, les proporcions són molt semblants (70,3% els homes i 72% les dones), mentre que per grups d'edat, tot i que les diferències no són grans, hi ha una gradació des dels més joves (74,4% de les enquestes són en línia) fins als més grans (68,5%). On les diferències són més importants és entre els joves de nacionalitat espanyola (el 74,1% responen en línia) i estrangera (58,9%), fenomen segurament relacionat amb l'accés a internet a casa. Finalment, ocorre una cosa similar entre les persones joves en funció del seu nivell d'estudis: els joves amb menys estudis són els qui menys responen en línia (64,4%), mentre que els joves amb estudis superiors són els qui més ho fan (79,9%).

L'enquestació multicanal és impulsada pels organismes estadístics per diversos motius: estalvi econòmic, adaptació a les preferències de la persona entrevistada i millora de la qualitat dels resultats. No obstant això, encara està en una fase inicial i les dades mostrades en aquest apartat indiquen que cal aprofundir en l'estudi de les casuístiques d'aquest tipus d'enquestació.

2.3.10. Preparació de la matriu

L'empresa adjudicatària va fer la codificació de les preguntes obertes i la depuració de la matriu de dades a partir dels criteris establerts per l'Observatori Català de la Joventut (OCJ). Les tasques de depuració han consistit a comprovar la coherència de les dades, verificar tots els filtres per tal de garantir que les respostes coincideixin amb les característiques previstes en el disseny del qüestionari, revisar els formats i recodificar les categories d'algunes variables obertes.

La matriu depurada va ser entregada a l'Idescat, que va fer el calibratge de les dades perquè el factor d'elevació s'ajustés a les dades poblacionals oficials provinents d'una font externa. D'acord amb això, les dades poblacionals que s'han pres com a referència són les contingudes en el Registre de població de Catalunya, actualitzat a la data 1 de gener de 2016, referents al sexe, el grup d'edat i la nacionalitat de l'individu, i les dades de l'Enquesta de població activa del primer trimestre de 2017 referents al nivell d'estudis màxim finalitzat de l'individu.

Un cop finalitzat el calibratge, l'Idescat va entregar la matriu de dades a l'OCJ. A partir d'aquí, l'empresa adjudicatària va executar l'explotació bàsica dels resultats de l'EJC a partir del disseny elaborat per l'OCJ. Aquesta explotació és preceptiva per a totes les estadístiques oficials i el document on es troben recollits aquests resultats pot consultar-se a la pàgina web de l'OCJ. Paral·lelament, l'OCJ va iniciar els passos perquè es pogués fer l'estudi sociològic que ha donat lloc a aquesta publicació.

2.4. L'informe general de l'EJC17

L'OCJ va entregar la matriu de dades definitiva de l'EJC17 a les persones encarregades de la redacció de cadascun dels capítols d'aquest informe. Aquestes persones van ser seleccionades per la seva condició d'expertes en la temàtica que havien de tractar. La llista i una presentació breu dels investigadors i de les investigadores que han realitzat aquest informe es pot consultar al final de la publicació.

Aquestes persones van proposar i consensuar amb l'OCJ un pla d'explotació de les dades i, un cop rebuda la matriu, van elaborar els capítols de l'informe, que té l'estructura explicada al Capítol 1, dissenyada per assolir els objectius de l'informe, també ressenyats al capítol anterior.

Per aconseguir els objectius analítics esmentats, la majoria de capítols fan diversos tractaments de les dades de l'EJC17. A continuació s'expliciten els més usats:

- **Anàlisi descriptiva.** En l'anàlisi descriptiva es proporciona una visió estàtica i directa de la situació de la joventut a partir dels principals indicadors de l'EJC17. Aquestes dades ens diuen el nombre o la proporció de persones joves en una determinada situació, i normalment es desagreguen en taules de contingència per veure les diferències entre determinats col·lectius (homes/dones, etc.).
- **Anàlisi comparativa.** Els principals indicadors de l'EJC17 es comparen, quan és possible, amb les dades de l'EJC12.
- **Anàlisi longitudinal.** La informació retrospectiva de l'EJC17 referent a la trajectòria educativa, laboral, domiciliària i familiar permet complementar l'anàlisi descriptiva i comparativa amb la longitudinal. L'anàlisi descriptiva ofereix una *fotografia* d'un moment donat; amb la comparativa amb el passat, aconseguim comparar dues fotografies; amb l'anàlisi longitudinal ens aproximem a la *pel·lícula* d'allò que investiguem i podem obtenir informació sobre els processos que condueixen a determinades situacions.
- **Anàlisi agregada.** El qüestionari de l'EJC17 és extens i, per tant, genera molta informació. Tot i dividir l'explotació en capítols temàtics, sovint es disposa de tantes dades que costa fer-se una idea global d'allò que ocorre en aquella àrea. Per aquest motiu, en bona part dels capítols s'ha optat per fer servir tècniques estadístiques de síntesi de la informació. L'aplicació de tècniques com l'anàlisi de correspondències múltiples o l'anàlisi factorial permet sintetitzar la informació disponible i generar agrupacions que permeten detectar processos de fons que altrament passarien desapercibuts.
- **Anàlisi multivariable.** Les anàlisis prèvies permeten saber, amb més o menys complexitat, *què* està passant entre la població juvenil. Les ciències socials, però, també han d'intentar esbrinar *per què* es produeixen determinades situacions entre determinats joves i no entre d'altres o, si més no, identificar els *factors associats* a trobar-se en una situació o en una altra. Per fer-ho, s'han seleccionat una sèrie de variables independents o explicatives que s'han creuat de manera sistemàtica amb els indicadors clau sobre

la situació de les persones joves. L'objectiu és veure la influència d'aquests factors estructurals (com el sexe o la nacionalitat) en els indicadors que es pretenen estudiar (com el nivell d'estudis). La tècnica utilitzada per fer-ho és l'anàlisi multivariable, que consisteix en una *ficció teòrica* que construeix un model estadístic amb els valors que s'haurien observat a cada variable independent si s'haguessin mantingut immutables les altres variables incloses en el model. És en aquest sentit que es diu que l'anàlisi multivariable "neutralitza" l'efecte d'aquestes últimes i permet observar "l'efecte net" de la primera. Així, per exemple, l'anàlisi bivariante suggereix i la multivariable confirma que el nivell d'estudis d'una persona jove està relacionat amb el nivell d'estudis de la seva llar d'origen, independentment de si el nivell d'estudis dels pares implica una millor o pitjor posició econòmica.

La taula següent mostra les variables independents comunes per a tots els autors i les autores d'aquest informe. Lògicament, cada autor i autora ha utilitzat les variables independents addicionals que ha considerat oportunes per completar la seva anàlisi.

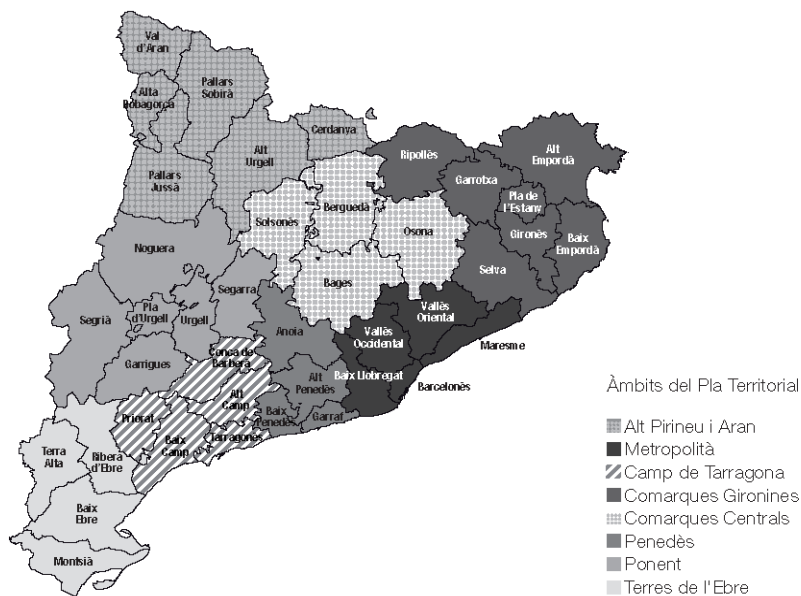
TAULA 2.7. Variables independents utilitzades per a l'anàlisi dels indicadors clau

Tipus de variable	Variable	Categories
Variables demogràfiques	Grup d'edat	De 15 a 19 anys / De 20 a 24 anys / De 25 a 29 anys / De 30 a 34 anys
	Sexe	Homes / Dones
	Nacionalitat	Espanyola / Estrangera
Variables d'origen social (de la família d'origen)	Nivell màxim d'estudis finalitzat	Estudis obligatoris o inferiors / Estudis secundaris post-obligatoris / Estudis superiors
	Ocupació més alta	Ocupacions directives i gerencials / Ocupacions tècniques i professionals / Ocupacions mitjanes / Ocupacions elementals
	Llengua d'origen	Català / Tant català com castellà / Castellà / Altres llengües o combinacions
Variables territorials	Grandària del municipi	Fins a 2.000 hab. / De 2.001 a 10.000 hab. / De 10.001 a 50.000 hab. / Més de 50.000 hab.
	Àmbit territorial	Ponent i Alt Pirineu i Aran / Metropolità / Penedès / Camp de Tarragona / Comarques Centrals / Comarques Gironines / Terres de l'Ebre

Font: Elaboració pròpia

Finalment, en relació amb la darrera variable independent (l'àmbit territorial), el següent mapa mostra quines comarques formen cada àmbit.

MAPA 2.1. Àmbits territorials i comarques catalanes.

Font: Elaboració pròpia

Bibliografia

BORDES, P. (1981). *La joventut avui a Catalunya. 1981*, Barcelona, Departament de la Presidència, Generalitat de Catalunya.

CASAL, J. (2000). "Capitalismo informacional, trayectorias sociales de los jóvenes y políticas de juventud", a L. Cachón (ed.). *Juventudes y empleos: perspectivas comparadas*, Madrid, Instituto Nacional de la Juventud, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

DÍAZ, V. (2012). "Ventajas e inconvenientes de las encuestas por Internet", a *Papers. Revista de Sociologia*, 97(1), p. 193-223.

GIELE, J. Z.; Elder, G. H. (1998). *Methods of Life Course Research: Qualitative and Quantitative Approaches*, Thousand Oaks, SAGE Publications.

PINILLA, E. (1974). *Informe provisional sobre els primers resultats de l'enquesta sobre la joventut de Catalunya*, Barcelona, Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona (ICESB).